

This eChok volume of
Genesis ~ Volume 1

Dedicated in loving memory of
**Joseph and Adele
Mizrahi ל"ה**

by their son ~ David

and in memory of

Arthur Sulcov ל"ה

*by his loving wife Esther
and children ~ Robert and Sherry*

In memory of
**Jacob and Mary
Hidary**

By their Children

possessions will falter. He is considered as though he denied the exodus from Egypt and the God of Israel. (3) If one reattributes his money, saying that it belongs to a non-Jew, and lends it on interest, the Holy One, blessed is He, will exact punishment of him. (4) Even if the borrower gives him extra of his own free will at the time of repayment, without his having stipulated it with him, and without his saying that he is giving him extra as interest, it is forbidden. (5) Even to one's children and the members of his family it is forbidden to lend on interest, even though he is not particular toward them and he surely gives it to them as a gift. (6) If a Jew borrows money

from a non-Jew on interest, it is forbidden for another Jew to be a guarantor. (7) If a non-Jew borrows from a Jew on interest, it is forbidden for a Jew to be a guarantor for him.

(הגדה) ואין חילוק בין מלוה לעני או לעשיר: ב כל הנותן ברבית נכסיו מתמוטטים וכאלו בופר ביציאת מצרים ובאלהי ישראל: ג התלוה מעותיו לומר שהם של נכרי ומלוה אותם ברבית הקדוש ברוך הוא יפרע ממנו: ד אפילו אם הלוה נותן לו יותר מדעתו בשעת הפרעון שלא התנה עמו ואינו אומר שנותן לו יותר בשביל רבית אסור: ה אפילו לבניו ובני ביתו אסור להלוות ברבית אף על פי שאינו מקפיד עליהם ובדאי נותנו להם במתנה: ו ישראל שלוה מעות מהנכרי ברבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב וכו': ז נכרי שלוה מישראל ברבית אסור לישראל להיות לו ערב:

NOACH FOR WEDNESDAY

נח ליום רביעי

TORAH

תורה

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

ב מכל בעירא דכיא תסב לך
שבעא שבעא דכר ונקבא ומן
בעירא דלא איתקא דכיא היא
תריין דכר ונקבא: ג אף

ב מכל ׀ הבהמה הטהורה תקח-לך שבעה
שבעה איש ואשתו ומן-הבהמה אשר לא
טהרה הוא שנים איש ואשתו: ג גם מעוף

(2) From each [species of] pure animal, you must take for yourself seven pairs — a male and its mate; and from [each species of] animals which are not pure, two — a male and its mate. (3) Also from the birds of the heaven, seven pairs

RASHI

רש"י

(2) **Pure [animal]** — [meaning: Those animals] that were in the future to become pure for [i.e., permitted to be eaten by] the

(ב) הטהורה. העתידה להיות טהורה לישראל, למדנו שלמד נח תורה: שבעה שבעה. כדי שיקריב

people of Israel. We thus learn that Noach learned Torah [since only through learning Torah could he have known how to distinguish between pure and impure animals]. **Seven pairs** — [Why was it necessary for Noach to bring into the ark seven pairs of pure animals?]

מֵעוֹפֹא דְשָׁמַיָא שְׁבַעַא שְׁבַעַא
 דְּכַר וְנִקְבָּא לְקִיָּמָא זְרַעָא עַל
 אִפִּי כָּל אַרְעָא: דְּ אַרְי לְזַמֵּן
 יוֹמִין עוֹד שְׁבַעַא אָנָּא מִחַת
 מִטְרָא עַל אַרְעָא אַרְבַּעִין
 יוֹמִין וְאַרְבַּעִין לַיְלוֹן וְאַמְחִי

הַשָּׁמַיִם שְׁבַעַה שְׁבַעַה זָכַר וְנִקְבָּה לְחַיּוֹת
 זָרַע עַל-פְּנֵי כָּל-הָאָרֶץ: דְּ כִי לַיָּמִים עוֹד
 שְׁבַעַה אֲנֹכִי מִמַּטֵּיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבַּעִים

— male and female: [all] in order to keep seed alive on the face of the entire earth. (4) Because in seven more days, I am sending rain upon the earth for forty

RASHI

רש"י

In order that Noah could offer some of them as a sacrifice when he would [eventually] come out of the ark (Bereishit Rabbah 26:1; and see Rashi verse 8:20 below). (3) Also from the birds of the heaven — Scripture here is referring to pure birds. [And how do we know this?] Since we learn [what is meant by] that which is unqualified, from that which is qualified

מֵהֶם קָרְבָּן בְּצִאתוֹ: (ג) גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגו'.
 בְּטְהוּרִים הַכְּתוּב מִדְּבַר, וְלִמְד סְתוּם מִן הַמִּפְרָשׁ:
 (ד) כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעַה. אֵלּוּ שְׁבַעַת יָמֵי אָבְלוֹ שֶׁל
 מִתּוֹשֶׁלַח הַצִּדִּיק, שֶׁחָס הַקְדוּשׁ, בְּרוּף הוּא, עַל
 כְּבוֹדוֹ וְעַכְבָּ אֶת הַפְּרַעְנוּת, צָא וְחָשַׁב שְׁנוֹתָיו שֶׁל
 מִתּוֹשֶׁלַח, וְתִמְצָא שֶׁהֵם כְּלִים בְּשֵׁנַת ת"ר לַחַיִּי נָח:
 כִּי לַיָּמִים עוֹד. מַהוּ עוֹד? זְמַן נוֹסֵף עַל זְמַן זֶה, נוֹסֵף
 עַל ק"ב שָׁנָה: אַרְבַּעִים יוֹם. כַּנִּגַּד יְצִירַת הַדָּלָד,

*[i.e., Scripture does not explicitly mention here whether the birds were to be pure or impure: we learn this from the previous verse, which states that seven pairs of only the **pure** animals were to be taken. Hence, the seven pairs of birds referred to here in our verse are **pure** birds].*

(4) Because in seven more days — *These were the seven days of mourning for the righteous Metushelach, for whose honor the Holy One Blessed is He had compassion and delayed the retribution [upon the world, for that period of time]. [If you] go and calculate the years of Metushelach, you will find that they come to an end in the six-hundredth year of Noah's life [which was indeed the very year of the Flood (see verse 6 below)] (Sanhedrin 108b). [The calculation is as follows: Noah was the son of Lemech, who was the son of Metushelach. Now, Metushelach was 187 years old when Lemech was born (see Genesis 5:25), and Lemech was 182 years old when Noah was born (see Genesis 5:28). Thus, Metushelach was 369 years old when his grandson, Noah, was born. And since Metushelach lived for a total of 969 years (see Genesis 5:27), then Noah was six hundred years old when Metushelach passed away.]* **Because in [seven] more days** — *What is the meaning of "more" here [i.e., more than what]? It refers to an additional period of time: this [extra period of seven more days of respite before the Flood] was in addition to the one hundred and twenty year period [given to mankind to repent (see Rashi 6:14 above)] (Sanhedrin 108b). **Forty days** — [The punishment lasted forty days, a period] which corresponds to [the time that it takes for] an embryo to form. For [the evil people of that generation] had committed perversions*

ית כל יקומא די עבדת מעל
אפי ארעא: ה ועבד נח ככל
די פקדיה יי: ו ונח בר שת
מאה שנין וטופנא הוה מיא
על ארעא: ז ועאל נח ובנוהי
ואתתיה ונשי בנוהי עמיה
לתבותא מן קדם מי טופנא:

יֹוֹם וָאַרְבָּעִים לִילָהּ וּמַחֲיֵיתִי אֶת־כָּל־הַיְקוּם
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: ה וַיַּעַשׂ
נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְדוּהָ: ו וַנַּח בְּנ־שֵׁשׁ
מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמְּבּוּל הָיָה מֵי־עַל־הָאָרֶץ:
ז וַיָּבֵא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בָנָיו אִתּוֹ
אֶל־הַתֵּבָה מִפְּנֵי מֵי הַמְּבּוּל:

days and forty nights, and I shall erase all living beings that I created from upon the face of the ground. (5) And Noach did just as all that the Lord had commanded him. (6) And Noach was six hundred years old. The Flood occurred and there was water upon the earth. (7) And Noach, with his sons and his wife and his sons' wives with him, came into the ark, on account of the waters of the Flood.

RASHI

[of permitted relations], thereby troubling their Creator to form embryos of illegitimate offspring (Bereishit Rabbah 32:5). (5) **And Noach did** — This [phrase] refers to Noach's coming to the ark. (7) **Noach, with his sons** — The men separately and the women separately, because they were prohibited to have relations [on the ark], since [at that time,] the world was steeped in distress.

On account of the waters of the Flood — Even Noach was among those who had a lower level of faith — he believed and yet did not quite believe that the Flood would come. And in fact he did not enter the ark until the Flood waters forced him [to do so] (Bereishit Rabbah 32:6).

רש"י

שקלקלו להטריח יוצרם לצור צורת ממזרים: (ה) וַיַּעַשׂ נֹחַ. זֶה בִּיאָתוֹ לַתֵּבָה: (ו) נֹחַ וּבָנָיו. הָאֲנָשִׁים לְבַד וְהַנְּשִׁים לְבַד, לְפִי שֶׁנֶּאֱסָרוּ בְּתִשְׁמִישׁ הַמַּטָּה מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹלָם שָׁרוּי בְּצַעַר: מִפְּנֵי מֵי הַמְּבּוּל. אַף נֹחַ מִקְטָנֵי אֱמֻנָה הָיָה, מֵאֲמִיז וְאִינוּ מֵאֲמִיז שֶׁיָּבֹא הַמְּבּוּל, וְלֹא נִכְנַס לַתֵּבָה, עַד שֶׁדַּחְקוּהוּ הַמַּיִם:

PROPHETS Isaiah 54

נביאים ישעיה פרק נד

א רְנִי עֲקָרָה לֹא יִלְדָה פְּצָחִי רְנָה וְצִהְלִי לֹא־חָלָה א שְׁבַחִי יְרוּשָׁלַיִם דְּהוֹת

(1) "Sing, you barren woman who has not borne; burst out into song and jubilate,

RASHI

(1) **Sing, you barren woman** — Jerusalem, who was as though she had not borne. לא חלה — who have not experienced birth pangs. **Than the children of the married woman** — the daughter of Edom.

רש"י

(א) רְנִי עֲקָרָה. יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הִיְתָה בְּלֹא יִלְדָה: לֹא חָלָה. לֹא הָיָה לָהּ חֻבְלֵי יָלֶדָה: מִבְּנֵי בְּעוּלָה. בַּת

כַּאֲתָתָא עֲקָרָה דְּלֹא יֵלִידַת
 בּוֹעֵי תִשְׁבַּחְתָּא וְרוֹצֵי דִּהּוֹת
 כַּאֲתָתָא דְּלֹא עֲדִיאַת אַרְי
 סְגִיאִין יְהוֹן בְּנֵי יְרוּשָׁלַם
 צְדִיתָא מִבְּנֵי כֹרְכָא יִתְיַבְתָּא
 אָמַר יי: ב אֶפְתִּי אֶתְר בֵּית
 מִישְׁרָף וּמְקֻרֵי אַרְעֵיךָ יִתְבִּי
 לֹא תִמְנַעִין אֲסִי עִם מִשְׁרִיתֶךָ
 וְשִׁלְטוֹנֵיךָ תִקְיִפִּי: ג אַרְי
 לְדְרוֹמָא וּלְצְפוֹנָא תִתְקַפִּין
 וּבְנֵי עַמְמִין יִירְתוּן וּקְרוּין
 דְּצִדְיִין יִיתְבוּן: ד לֹא תִדְחַלּוּן
 אַרְי לֹא תִבְהַתּוּן וְלֹא תִתְכַבְּעִין
 אַרְי לֹא תִתְכַלְּמִין אַרְי בְּהַתַּת
 עוֹלָמֵיךָ תִתְנַשִּׁין וְחִסּוּדֵי

כִּי־רַבִּים בְּנֵי־שׁוֹמְמָה מִבְּנֵי בְּעוֹלָה אָמַר יְהוָה:
 ב הֲרַחֲבִיבִי מְקוֹם אֹהֶלְךָ וִירִיעוֹת מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִטוּ
 אֶל־תַּחֲשֹׁכֵי הָאָרֶץ כִּי מִיתַרְיָךָ וִיתַדְתֶּיךָ חֲזָקִי: ג כִּי־
 יָמִין וּשְׂמֹאל תִפְרָצִי וְזָרַעַךָ גוֹיִם יִירֶשׁ וְעָרִים
 נְשֹׁמוֹת יוֹשִׁבוּ: ד אֶל־תִּירָאִי כִּי־לֹא תְבוּשִׁי וְאֶל־
 תִּכְלַמִּי כִּי לֹא תַחֲפִירִי כִּי בִשֵׁת עֲלוּמֵיךָ תִשְׁכַּחִי
 וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ לֹא תִזְכְּרִי־עוֹד: ה כִּי בַעֲלֶיךָ
 עֲשִׂיךָ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ וּגְאֻלְךָ קָדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 אֱלֹהֵי כָל־הָאָרֶץ יִקְרָא: ו כִּי־כַאֲשֶׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבָת
 רוּחַ קְרָאָךָ יְהוָה וְאַשֶׁת נְעוּרַיִם כִּי תִמָּאֵס אָמַר
 אֱלֹהֶיךָ:

אַרְמְלוֹתֶיךָ לֹא תִדְכְּרִין עוֹד: ה אַרְי מְרִיךָ דְּעַבְדִּיךָ יי צְבָאוֹת שְׁמִיהּ וּפְרָקֵיךָ קְדִישָׁא דִּישְׂרָאֵל אֱלֹהֵי כָל
 אַרְעָא יִתְקַרֵּי: ו אַרְי כַּאֲתָתָא שְׁבִיקָא וְעוֹקַת רוּחָא עֲרַעַךְ שְׁכִינְתָּא דִּי וְכַאֲתָת עוֹלָמִין דְּאַתְרַחֲקַת אָמַר
 אֱלֹהֶיךָ:

you who have not experienced birth pangs, for the children of the desolate one are more than the children of the married woman,” says the Lord. (2) Widen the place of your tent, and let them stretch forth the curtains of your habitations, do not spare; lengthen your cords and strengthen your stakes. (3) For right and left you shall prevail, and your seed shall inherit nations and reinhabit desolate cities. (4) Fear not, for you shall not be ashamed, and be not embarrassed, for you shall not be put to shame, for the shame of your youth you shall forget, and the disgrace of your widowhood you shall no longer remember. (5) For your Master is your Maker, the Lord of Hosts is His name, and your Redeemer, the Holy One of Israel, shall be called the God of all the earth. (6) For, like a wife who is deserted and distressed in spirit has the Lord called you, and a wife of one's youth who was rejected, said your God.

RASHI

(2) **And let them stretch forth** — *far off.*
Your cords — *These are thin ropes that hang at the bottom of tents, and that are tied to stakes which are thrust into the ground.*
 (3) **כי לא תחפירי** — *you shall prevail.* (4) **כי לא תחפירי** — *you shall not be put to shame.*

— *means your youth.* (6) **כי תמאס** —

רש"י
 אָדוּם: (ב) יִטוּ. לְמַרְחוּק. מִיתַרְיָךָ. חֲבָלִים דְּקִים
 הַתְּלוּיִם בְּשׁוּלֵי אֹהֶלִים וְקִשׁוּרִים בִּיתְרוֹת הַתְּקוּעִים
 בְּאָרֶץ: (ג) תִּפְרָצִי. תִּחְזָקִי. (ד) כִּי לֹא תַחֲפִירִי. לֹא
 תִּהְיֶה לְחִרְפָּה: עֲלוּמֵיךָ. נְעוּרֶיךָ: (ו) כִּי תִמָּאֵס.
 פְּעָמִים שְׁבוּעַס עָלֶיהָ מְעַט:

— *At times he gets slightly angry at her.*

כתובים משלי פרק ב

Writings Mishlei 2

ט הידין תתבין צדקתא ודינא
 ותריצותא דכל שבלי שפירי:
 י ארי תעול חכמתא ללבך
 וידיעתא לנפשך יבסם:
 יא תרעיתא תנטור עלך
 ביונתא תנצרך: יב די תתפצי
 מן ארחא בישא ומן גברא
 דממלל מפרכיתא: יג דשבקין
 ארחתא תריצתא ואזלין

ט אַז תִּבִּין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמִיִּשְׁרִים כָּל־מַעְגַּל־טוֹב:
 י כִּי־תָבֹא חֲכָמָה בְּלִבְךָ וְדַעַת לְנַפְשְׁךָ יִנְעָם:
 יא מִזִּמְתָּה תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ תְּבוּנָה תִּנְצָרְכָה: יב לְהִצִּילְךָ
 מִדֶּרֶךְ רָע מֵאִישׁ מְדַבֵּר תִּהְפְּכוֹת: יג הָעֲזוּבִים
 אֲרָחוֹת יִשָּׂר לְלַכֵּת בְּדַרְכֵי־חֹשֶׁךְ: יד הַשְּׂמָחִים לַעֲשׂוֹת
 רָע יִגִּילוּ בַתִּהְפְּכוֹת רָע:

בְּאַרְחָתָא דְחֹשֶׁכָא: יד דְחָדִין לְמַעַבְד בֵּישׁ וְדִיצִין בְּהוֹפְכָא דְבִישָׁתָא:

(9) Then shall you understand righteousness and justice, and equity, every good path. (10) For wisdom shall enter into your heart, and knowledge shall be pleasant to your soul. (11) Discretion shall watch over you, discernment shall guard you. (12) To deliver you from the way of evil, from the men that speak duplicity. (13) Who leave the paths of uprightness, to walk in the ways of darkness. (14) Who rejoice to do evil, and delight in the duplicity of evil.

RASHI

רש"י

(10) **Shall be pleasant** — *shall be sweet.*(י) **ינעם.** ?הא מתוק: (יא) **מוזמה.** התורה תשמר(11) **Discretion** — *The Torah shall watch over you.* (12) **From the men that speak**עליך: (יב) **מדבר תהפכות.** הם המהפכין את הדבר:**duplicity** — *Those who reverse everything.*

Mishnah Bava Kama, chapter 2

משנה בבא קמא פרק ב

(1) With reference to what [kind of damage] is [the] *regel* — **foot** [of an **ox**], a *mu'ad* (see Mishnah 4 of last week Wednesday)? [It is *mu'ad*] to break [things] in the course of walking. An animal is *mu'ad* to walk in its

א כיצד הרגל מועדת. לשבר בדרך הלוכה. הבהמה מועדת להלך בדרך ולשבר. היתה מבועטת, או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושברה את הכלים, משלם חצי נזק. דרסה על הכלי ושברתו, ונפל על

usual way and to break [things]. But if it was kicking [**not a usual** occurrence] or pebbles were flying from under its feet [referred to as *tzrorot*, in private property, even though this is a usual occurrence it still only pays half-damages; this is an Oral tradition transmitted from Sinai] and utensils were [consequently] broken, [only] half-damages are paid. If it trod upon a utensil and broke it, and a fragment [of it] fell upon another utensil which was also broken:

רבנו עובדיה מברטנורא

א כיצד הרגל מועדת. כלומר, באיזה דבר הרגל מועדת. ומשני, לשבר בדרך הלוכה בכך היא מועדת שמשברת כלים דרך הלוכה: הבהמה מועדת. רישא תנא אבות, רגל ממש, שדרסה ברגליה. וסיפא תנא תולדות, שבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה: היתה מבועטת. שינוי הוא זה, ותולדה דקדן, הלכך חצי נזק ותו לא: או שהיו צרורות מנתזין. אע"ג דלאו שינוי הוא אלא אורחיה הוא, אע"פ כן חצי נזק ותו לא, דהלכתא גמירא לה. וברשות הניזק קאמר, דברה"ר פטור, דצרורות תולדה דרגל נינהו לפטרם ברה"ר: ונפל

for the first utensil, full damages must be paid [since it is a **usual** occurrence it is subject to the law of *regel* — **foot**], but for the second, [only] half-damages will be paid [since it was broken not by the actual body of the animal, but by it acting upon another object, it falls under the law of *tzrorot*]. Poultry are *mu'ad* to walk in their usual way and to break [things]. If something became attached to their feet [and as they walked they hit something and broke it], or where they hop

about [and some earth or stone jumped up] and broke utensils, [only] half-damages will be paid [for the same above-mentioned reason: this falls under the law of *tzrorot*]. (2) With reference to what is [the] *shein* — **tooth** [of an **ox**] a *mu'ad*? [It is *mu'ad*] to consume whatever is fit for it [as food]. An animal is *mu'ad* to consume both fruits and vegetables. But if it consumed clothes or utensils, [being **unusual**, it] pays only half-damages [an unusual act comes under the category of *keren* — **horn** of an **ox**]. This ruling [referring to “an animal is *mu'ad* to consume both fruits and vegetables”] applies only to damage done on the plaintiff's premises, but if it is consumed on public ground he is exempt. Where, however, the animal has derived some benefit [from the damage caused by it], payment will [in any case] be made to the extent of the benefit [only. E.g., if an animal ate a pound of expensive fine fruit, the owner will only have to pay the lesser value of a pound of animal feed]. When will payment be made to the extent of the benefit? If it consumed [food that was piled] on the **street**, payment to the extent of the benefit will be made; [but if it consumed food that was piled] on the side streets [an area not frequented by animals and therefore, not considered a public thoroughfare for animals], the payment will be for the actual damage caused by the animal. [So too, if it consumed] at the entrance [outside] of a shop, payment to the extent of the benefit

כלי ושברו, על הראשון משלם נזק שלם, ועל האחרון משלם חצי נזק. התרנגולים מועדין להלך כדרךן ולשבר. היה דליל (נ"א דלי) קשור בגליו, או שהיה מהדס ומשבר את הכלים, משלם חצי נזק: **ב כיצד** השן מועדת. לאכל את הראוי לה. הבהמה מועדת לאכל פרות וירקות. אכלה כסות או כלים, משלם חצי נזק. במה דברים אמורים. ברשות הנזק, אבל ברשות הרבים, פטור. אם נהנית, [משלם] מה שנהנית. כיצד [משלם] מה שנהנית. אכלה מתוך הרחבה, משלם מה שנהנית. מצדי הרחבה, משלם מה שהזיקה. מפתח

רבנו עובדיה מברטנורא

על כלי. אחר, ראשון נזקי רגל הן ומשלמת נזק שלם. והאחרון על ידי צרורות נשבר, הלכך חצי נזק: **דליל קשור ברגלו.** כל דבר הנקשר ברגל התרנגולת קרוי דליל. ואית דגרסי דלי: **מהדס.** מרקד. ואית דמפרשי, חופר ברגליו בארץ, כדרך התרנגולים: **משלם חצי נזק.** דליל היינו צרורות, דבאותו דליל אדיינהו לצרורות על הכלים. והידוס נמי כגון שהתיזו ואותן צרורות שברו הכלים: **ב כיצד השן מועדת.** באיזה דבר היא מועדת. ומשני, לאכול את הראוי לה: **משלם חצי נזק.** דמשונה הוא: **בד"א וכו'.** אאכלה פירות או ירקות קאי, דברה"ר פטור דבעינן וביער בשדה אחר. אבל אכלה כסות וכלים אפילו ברה"ר חייב חצי נזק, דעבדי אנשי דמנחי כסות וכלים ברה"ר לפי שעה, והוי קרן ברה"ר וחייב: **משלם מה שנהנית.** לאו תשלומין מעלייתא, אלא אם אכלה דבר שדמיו יקרים רואים אותו כאילו הן שעורים ואינו משלם אלא דמי שעורים בזול, שהוא שליש פחות ממה שהם נמכרים בשוק. ואם אכלה דבר שדמיו פחותים מן השעורים, משלם דמי אותו דבר שאכלה בזול. ואם אכלה דבר שהזיק לה, כגון שאכלה חטים, הואיל ולא נהנית פטור: **מצדי הרחבה משלם מה שהזיקה.** אם הלכה ועמדה בצדי הרחבה במקום שאין דרך שוורים ללכת

will be made, [but if it stretched out its head and consumed] inside the shop, the payment will be for the actual damage caused by the animal. (3) If a dog or a goat jumps down from the top of a roof and breaks utensils [on the plaintiff's ground] the compensation must be in full, for any of them is considered *mu'ad* [regarding that damage; since it is **usual** and falls under the law of *regel* — **foot**]. If, [however,] a dog takes hold of a cake [with live coals sticking to it] and goes [with it] to a barn, consumes the cake and sets the barn on fire, [the owner of the dog] pays full compensation for the cake [since it is **usual** for a dog to eat it and therefore, falls under the law of *shein* — **tooth**], whereas for the barn [an **unusual** occurrence, he] pays [only] half-damages. (4) What is *tam*, and what is *mu'ad*? — [cattle become] *mu'ad* after [the owner has] been warned for three days [regarding acts of goring committed by his cattle], and [in order to return to the status of] *tam* [the cattle] must refrain from goring for three days; the opinion of Rabbi Yehudah. Rabbi Meir, however, says, [Cattle become] *mu'ad* after [the owner has] been warned three times [even on the same day], and [return to the status of] *tam* when children [play and] touch them and no goring results. (5) What is meant by “ox doing damage on the plaintiff's premises”? In the case of goring, pushing, biting, lying down, or kicking, [all of these fall under the category of *keren* — **horn**] if in the public domain the payment [while possessing the status of *tam*] is half-damages, but if on the plaintiff's premises: Rabbi Tarfon says Payment in full, while the Sages say Only half-damages. Thereupon Rabbi Tarfon said to them: Seeing that, while the law was lenient for **tooth** and **foot** in the case of the public domain, allowing total exemption [from payment], it was nevertheless strict with them regarding [damage done on] the plaintiff's premises, where it imposed payment in full. In the case of *keren* — **horn**, where the law was strict regarding [damage done in] the public domain, imposing at least the payment of

החנות, משלם מה שנהנית. מתוך החנות, משלם מה שהזיקה: ג הכלב והגדי שקפצו מראש הגג ושברו את הכלים, משלם נזק שלם, מפני שהן מועדין. הכלב שנטל חררה והלך לגדיש, אכל החררה והזליק הגדיש, על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק: ד איזה הוא תם, ואיזה הוא מועד. מועד, כל שהעידו בו שלשה ימים. ותם, משיחזור בו שלשה ימים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, מועד, שהעידו בו שלש פעמים. ותם, כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח: ה שור המזיק ברשות הנזק כיצד, נגח, נגף, נשך, רבץ, בעט, ברשות הרבים, משלם חצי נזק. ברשות הנזק, רבי טרפון אומר נזק שלם, וחכמים אומרים חצי נזק. אמר להם רבי טרפון, ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, שהוא פטור, החמיר עליהם ברשות הנזק לשלם נזק שלם. מקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים לשלם חצי נזק, אינו דין

רבנו עובדיה מברטנורא

שם, לאו כרה"ר דמי, ומשלמת מה שהזיקה: ג מפני שהן מועדין. לקפוץ. וברשות הניזק קאמר, דתולדה דרגל היא: חררה. עוגה שנאפית על גבי גחלים: על החררה משלם נזק שלם. דהוי שן ברשות הניזק: ועל הגדיש משלם חצי נזק. דהוי כמו צרורות דהלכתא גמירי לה שמשלם חצי נזק: ד משיחזור בו שלשה ימים. שרואה שוררים ואינו נוגח, חוזר לתמותו: שלש פעמים. ואפילו ביום אחד. ואין הלכה כרבי [מאיר]. דלא הוי מועד עד שיעידו בו שלשה ימים: ממשמשין בו. מושכים אותו ומשחקים בו ואינו נוגח. ובהא הלכה [כר"מ] שאין שור מועד חוזר לתמותו עד שיהו תינוקות משחקים בו: ה נגח נגף וכו'. כולן תולדות קרן הן: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדין קרן ברה"ר. דקאמרת קרן שהחמיר עליה ברה"ר אינו דין שנחמיר עליה ברשות הניזק. דיו להיות כנדון, כקרן ברה"ר, ולא יהיה חייב ברשות הניזק אלא חצי נזק כמו שהוא חייב ברה"ר: אני לא ארדן קרן

half-damages, does it not stand to reason that we should make it equally strict [as **tooth** and **foot**] with reference to the plaintiff's premises, to require compensation in full? Their answer was, It is quite sufficient that the law in respect of the thing inferred [i.e., horn doing damage on the plaintiff's premises] should be equivalent to that from which it is derived [i.e., horn doing damage on public ground]: Just as for damage done in the public domain the compensation [in the case of horn] is half, so too, for damage done on the plaintiff's premises, the compensation should not be more than half. Rabbi Tarfon, however, rejoined, But neither do I infer horn [doing damage on the plaintiff's premises] from horn [doing damage in the public domain]; I infer horn from foot: Since in the case of the public domain the law, though lenient with reference to tooth and foot [in that it does not pay for damages], is nevertheless strict regarding horn [that it does pay for damages, albeit half-damages]; in the case of the plaintiff's premises, where the law is strict with reference to tooth and foot [that it pays full-damages], does it not stand to reason that we should apply that same strictness to horn? They, however, still argued: It is quite sufficient if the law, in respect of the thing inferred, is equivalent to that from which it is derived: Just as for damage done in the public domain the compensation [in the case of horn] is half, so too, for damage done on the plaintiff's premises, the compensation cannot be more than half. (6) Man is always *mu'ad*, whether [he acts] inadvertently or willfully, whether awake or asleep. If he blinded his fellow's eye or broke his articles, compensation must be made in full.

שְׁנַחְמִיר עֲלֶיהָ בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק לְשֵׁלֶם נֹזֵק שְׁלָם. אָמְרוּ לוֹ, דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנֶדוֹן. מַה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים חָצִי נֹזֵק, אִף בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק חָצִי נֹזֵק. אָמַר לָהֶם, אֲנִי לֹא אֲדוֹן קָרְן מְקָרְן, אֲנִי אֲדוֹן קָרְן מֶרְגֵל. וּמַה בְּמִקּוֹם שֶׁהִקְלָה עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, הִחְמִיר בְּקָרְן. מִקּוֹם שֶׁהִחְמִיר עַל הַשֵּׁן וְעַל הָרֶגֶל בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק, אִינּוֹ דִּין שְׁנַחְמִיר בְּקָרְן. אָמְרוּ לוֹ, דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנֶדוֹן. מַה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים חָצִי נֹזֵק, אִף בְּרִשּׁוֹת הַנֶּזֶק חָצִי נֹזֵק: וְאִדְמָם מוּעֵד לְעוֹלָם, בֵּין שׁוֹגֵג, בֵּין מְזִיד, בֵּין עֵר, בֵּין יָשׁוּן. סִמְאָ אֶת עֵינַי תִּבְרֹו וְשִׁבַר אֶת הַכְּלָיִם, מִשְׁלֵם נֹזֵק שְׁלָם:

רבנו עובדיה מברטנורא

מְקָרְן. כְּדֹאמְרֵן לְעִיל, אֲלֵא קָרְן מֶרְגֵל. מִקּוֹם שֶׁהִחְמִיר עֲלָיו בִּשְׁן וְרֶגֶל אִינּוֹ דִּין שְׁנַחְמִיר בְּקָרְן: דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין. דְּסוּף סוּף אִי לֹא אֲדוֹן קָרְן בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים לֹא מִשְׁכַּחַת צַד קָל וְחוֹמֵר. וְרַבֵּי טַרְפוֹן אָעִ"ג דְּבַעֲלָמָא אֵית לֵיה דִּין, דְּמִדְּאוּרִייתָא הוּא, דְּכַתִּיב (בְּמִדְבָר י"ב) הֲלֹא תִכְלֵם שִׁבְעַת יָמִים, קָל וְחוֹמֵר לְשִׁכְנִיָּה י"ד יוֹם, אֲלֵא דִיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנֶדוֹן, הַלְכֵךְ תִּסְגֵר שִׁבְעַת יָמִים וְתוֹ לֹא. מ"מ הֲכֵא לִית לֵיה דִּין, דְּסַבִּירָא לֵיה ל' טַרְפוֹן דְּכִי אִמְרִינַן דִּין הֵיכָא דְלֵא מִפְרִיךְ קָל וְחוֹמֵר, כְּגוֹן הַתָּם דְּשִׁבְעַת יָמִים דְּשִׁכְנִיָּה לֹא כְּתִיבֵי, אֲתָא קָל וְחוֹמֵר אִייתֵי אַרְבִּיסֵר, אֲתָא דִין אִפִּיק שִׁבְעָה, וְאוּקִי שִׁבְעָה, אֲשַׁתְּכַח דְּאֵהֲנִי קָל וְחוֹמֵר לְהֵנִי שִׁבְעָה דְּאוּקִימְנָא וְלֹא אִפְרִיךְ לְגַמְרֵי. אֲבָל הֲכֵא חָצִי נֹזֵק כְּתִיב בֵּין בְּרַה"ר בֵּין בַּחֲצֵר הַנְּיֻקָּה, וְאֲתָא קָל וְחוֹמֵר וְאִייתֵי חָצִי נֹזֵק אַחֲרִינָא וְנַעֲשֶׂה נֹזֵק שְׁלָם, אִי דְרִשְׁתָּ דִין וְתוֹקְמִיָּה אַחֲצִי נֹזֵק כְּדִמְעִיקָרָא, אִפְרִיךְ לֵיה קָל וְחוֹמֵר וְלֹא אֵהֲנִי וְלֹא מִיִּדִי. וְרַבְנָן סַבְרֵי דְּאִפִּילוֹ הֵיכָא דְּמִפְרִיךְ קָל וְחוֹמֵר אִמְרִינַן דִּין. וְהַלְכָה כְּחַכְמֵי: וְ בֵּין עֵר בֵּין יָשׁוּן. אִם הִיָּה יָשׁוּן וְבֵא אַחַר וְיָשׁוּן בְּצַדוֹ, וְהִזִּיק שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, חַיִּיב. וְאִם הִזִּיק רֵאשׁוֹן לְשֵׁנִי, פְּטוֹר וְאִם שִׁכְבוּ יַחַד, כָּל אֶחָד מֵהֶם שֶׁהִזִּיק אֶת חֲבֵרוֹ חַיִּיב. לְפִי שְׁנַיִם מוּעֵדִים זֶה לְזֶה: סִמְאָ אֶת עֵינַי חֲבֵרוֹ. אִפִּילוֹ בְּשׁוֹגֵג חַיִּיב בְּנוֹק. אֲבָל לֹא בְּאַרְבַּעָה דְּבָרִים דְּלֹא מְחַיִּיב בְּאַרְבַּעָה דְּבָרִים אֲלֵא מְזִיד, אוֹ קְרוֹב לְמְזִיד:

Gemara Bava Kama 17b

גמרא בבא קמא דף יז:

“Poultry are *mu'ad* to walk in their usual way and to break [things].” Our Rabbis taught: In the case of poultry flying from one place to another and breaking utensils with their wings, the payment must be in full; but if the damage was done by the vibration that resulted from their wings, only half-damages must be paid [because this falls under the law of “Pebbles — צרורות”]. Sumkhus, however says, [In all cases] the payment must be in full [for he holds that even in the case of Pebbles, full compensation must be made]. Another [*beraita*] taught: In the case of poultry hopping upon dough or upon fruits which they either made dirty or picked at, the payment must be in full; but if the damages resulted from their raising dust or pebbles, only half-damages must be paid [for it comes under the law of Pebbles]. Sumkhus, however, says, [In all cases] the payment must be in full. Another [*beraita*] taught: In the case of poultry flying from one place to another and breaking vessels with the vibration from their wings, only half-damages must be paid. [...] It has indeed been taught in accordance with [the view expressed by] Rava: An animal is *mu'ad* to break [things] in the course of walking. How is that? In the case of an animal entering in the plaintiff's premises and doing damage either with its body while it is in motion, or with its hair while in motion, or with the saddle [which was] upon it, or with the load [which was] upon it, or with the bit in its mouth, or with the bell on its neck; similarly in the case of an donkey [doing damage] with its load, or in the case of a calf drawing a wagon [over utensils which were thus broken], the payment must be in full.

תנו רבנן תרנגולין שהיו מפריחין ממקום למקום ושברו כלים בכנפיהן משלמין נזק שלם. ברוח שבכנפיהן משלמין חצי נזק סומכוס אומר נזק שלם. תניא איך תרנגולין שהיו מהדסין על גבי עיסה ועל גבי פירות וטנפו או נקרו משלמין נזק שלם העלו עפר או צרורות משלמין חצי נזק. סומכוס אומר נזק שלם. תניא איך תרנגול שהיה מפריח ממקום למקום ויצתה רוח מתחת כנפיו ושבר את הכלים משלם חצי נזק. תניא כוותיה דרבא בהמה מועדת לשבר בדרך הלוכה כיצד בהמה שנכנסה לחצר הנזיק והזיקה בגופה דרך הלוכה ובשערה דרך הלוכה באוקף שעליה ובשליף שעליה ובפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה וחמור במשאו ועגלה מושכת בקרון משלם נזק שלם:

וזהר נח דף ס"ח ע"א

אמר רבי יהודה אף על גב דזבאה הוה נח לאו איהו כדאי (בגין) דקדשא בריד הוא יגין על עלמא בגיניה. תא חזי משה לא תלא מלה בזכותיה אלא בזכות אבהו קדמאי. אכל נח לא הוה (ניא ליה) כמאן דיתלי וכותא כמשה. אמר רבי יצחק ועם כל כיון דאמר ליה קדשא בריד הוא והקומותי את בריתי אתך הוה ליה למבעי רחמי עליהו וקרנא דאקריב לבתר דיקריב ליה מן קדמת דנא דילמא ישכך רוגזא מעלמא. אמר רבי יהודה מאי הוה ליה למעבד דהא חייבי עלמא הוו מרגיזין קמי קדשא בריד הוא ואיהו יקריב קרבנא. אלא ודאי נח דחיל על גרמיה הוה בגין דלא יערע ביה מותא בגו חייבי עלמא דהוה חמי עובדיהו בישין כל יומא והיד מרגזין קמי קדשא בריד הוא כל יומא. ר' (אלעזר פתח) יצחק אמר כל ומנא דחייבי עלמא אסגיאז ופאה דאשתבת ביניהו הוא אתפס בקדמיתא דכתיב (ויחזקאל ט) וממקדשי תחלו ותגניזן אל תקרי ממקדשי אלא ממקדשי. ונח היד שזיב ליה קדשא בריד הוא בין כל אינון חייבא. אלא בגין דיפקון מגיה תולדין בעלמא דהוה צדיק כדקא

יאות ותו דאיהו אתרי בהו כל יומא ויומא ולא קבילו מגיה וקיים בנפשיה קרא דכתיב (שם ג) ואתה כי הזהרת רשע וגומר וכתיב ואתה את נפשך הצלת. מכאן כל מאן דאזהר לחייבא אף על גב דלא קביל מגיה הוא שזיב ליה לגרמיה ונהווא תייבא אתפס בחוביה. ועד כפיה יזקר ליה עד דימחי ליה והא אוקמוה חברייא:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Totzaot Chaim

מספר תוצאות חיים

One must fear sinning. “For ... seven ... are the eyes of God; they hover back and forth ...” [see Zechariah 4:10, here, however, the meaning is, that God is all seeing] testifying about every sin that is done. For everything is depicted in them, as Scripture says, “and I have done that which is evil in Your Eyes.” (Psalms 51:6) Furthermore, because he brings blemish among the holy ones, will they not say, who caused this leper to enter among us? Surely he is to be punished. In particular, one who speaks slanderous gossip, this [particular] sinner immediately causes the blemish to ascend. The two angels which accompany a person depart from him and mourn over him until he repents, as it states, “And I will repay consolations to him and to those [i.e., the angels] who mourn for him.” (Isaiah 57:18) He should take it to heart to repent, so that the angels should not mourn for him. And when he sins, the Torah comes and marks the sin on his face. When that mark is on his face, all the hosts above curse him and separate from him because the spirit of impurity rests upon him. The Sages, of blessed memory, said that in order to remove the mark, he must weep and wash his face with those tears. And it is a good thing to wipe the tears over his forehead, for it is on the forehead that the sins are written, as is written, “Mark a sign on the foreheads of the men.” (Ezekiel 9:4) When he says the alphabetical confession, “אשמנו — We have incurred guilt, בגדנו — we have betrayed, גזלנו — we have stolen” his intention should be to purify the twenty-two letters that have been blemished by his sins and to accept upon himself the decree of the

צריך לירא מלפגום כי שבעה המה עיני ה' משוטטות הם מעידים על כל פגם הנעשה שבהם מצטייר הכל כמו שאמר הכתוב (תהלים נא) והרע בעיניך עשיתי. עוד מסוג זה שהוא מכניס פגם הטמא בין הקדושים הלא יאמרו מי גרם שיכנס המצורע הזה בינינו הלא ודאי יענש. בפרט המדבר לשון הרע הוא הגורם הגדול שמיד הפגם עולה. ושני המלאכים ההולכים עם האדם הם בדלים ממנו והם אבלים עליו עד שובו שנאמר (ישעיה נז) ואשלם נחומים לו ולאבליו ויתן אל לבו לשוב שלא יהיו המלאכים אבלים עליו. וכאשר האדם חוטא התורה באה ורושמת החטא בפניו וכל צבאות מעלה בהיות הרושם ההוא בפניו מקללים אותו ובדלים ממנו כי רוח הטומאה שורה עליו ואמרו זכרונם לברכה כי כדי להעביר הרושם צריך שיבכה וירחץ בדמעות פניו וטוב להעביר הדמעות על מצחו כי במצח נכתמים העונות דכתיב (יחזקאל ט) והתיות תו על מצחות האנשים ותהיה פגנתו בהתודותו באלפא ביתא אשמנו. בגדנו. גזלנו. וכו' לטהר כ"ב אותיות הפגומים בעונותיו

judgment to purify the attributes. This is [the meaning of] “You are righteous in all that has come upon us” (Nehemiah 9:33) And he must realize that it may be that when he sinned, the world was half meritorious and half guilty, and by his sins he tipped the balance toward the side of guilt. How many poor people are crying out because of the evil that he did by tipping the world toward the scale pan of guilt! All of these sins were included by the Tanna, Rabbi Shimon ben Yochai, peace be upon him, in concise

words: “One who transgresses the commands of the Torah, damages, as it were, above and damages below, damages himself and all the worlds.”

Practical Law:

Shulchan Arukh, Yoreh De'ah 181

(1) The corners of the beard are five in number. There are many opinions about them [i.e., their location]. Therefore, a God-fearing person should comply with all of them, and a razor should not pass over any of his beard at all. (2) One must be careful not to make any vow. Even concerning charity it is not good to make a vow, but if he has it in his hand, he should give it immediately. (3) Every man of Israel is obligated in the study of Torah, whether he is poor or wealthy, whether he is of sound body or is afflicted, whether he is a young man or a very old man. Even if one is a pauper who goes around begging, or even if one has a wife and children, he is obligated to establish for himself a time for Torah study

in the daytime and at night, as it says, “You must meditate on it day and night.” (Joshua 1:8)

(4) Until when is one obligated to study? Until the day of his death. (5) The beginning of a person's judgment is about the study of Torah; only afterwards is he judged concerning his other actions.

וְלִקְבֹּל עָלָיו גְּזֵרַת הַדִּין לְטַהֵר הַמַּדּוּת וְזֶהוּ
וְאֵתָהּ צְדִיק עַל כָּל הַבָּא עֲלֵינוּ וְכוּ'. וְצָרִיךְ
שְׂיִסְתַּבֵּל בִּי שְׂמָא בְּשַׁחטָא הִיָּה הָעוֹלָם
חֲצִי וְזָכָאִי וְחֲצִי חַיִּיב וּבְעוֹנוֹתָיו הִכְרִיעַ
הָעוֹלָם לְכַף חוּבָה וְכַמְּהָ עֲנִיִּים צוּעֵקִים
בְּרַעַה שְׁהוּא עֲשָׂה שֶׁהִכְרִיעַ הָעוֹלָם לְכַף
חוּבָה וְכָלֵל הַפְּגָמִים הָאֵלֶּה כָּלֵל הִתְנַא רַבִּי
שְׂמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּדַבְרֵים
קְצָרִים מֵאֵן דְּעֵבֵר עַל פִּיקוּדֵי אוֹרֵייתָא
בְּבִיכּוֹל פְּגָמִים לְעֵילָא וּפְגָמִים לְתַתָּא פְּגָמִים
לְגַרְמִיָּה וְלְכָל עֲלָמִין:

הלכה

שולחן ערוך יו"ד מסימן קפ"א ואילך

א פאות הַזָּקֵן הֵם חֲמִשָּׁה וְרַבּוּ בְּהֵם הַדְּעוֹת
לְפִיקָךְ יֵרָא שְׂמִימִים יֵצֵא אֶת כָּלָם וְלֹא יַעֲבֹר
תַּעַר עַל כָּל זָקֵן כָּלֵל: ב צָרִיךְ לִיזְהַר שְׁלֹא יְדוּר
שׁוּם דְּבַר וְאֶפִּילוּ צְדָקָה אֵין טוֹב לִידוּר אֲלֵא
אִם יִשְׁנֹו בְּיָדוֹ יִתֵּן מִיָּד: ג כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל חַיִּיב
בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בֵּין עֲנִי בֵּין עֲשִׁיר בֵּין שְׁלֵם
בְּגוֹפוֹ בֵּין בַּעַל יְסוּרִים בֵּין בַּחוּר בֵּין זָקֵן גְּדוֹל
אֶפִּילוּ עֲנִי הַמְּחֻזֵּר עַל הַפְּתוּחִים אֶפִּילוּ אִם
הוּא בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חַיִּיב לְקַבּוֹעַ לוֹ זְמַן
לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שְׁנֹאמֵר וְהִגִּיתָ בוֹ
יוֹמָם וְלַיְלָה: ד עַד אֵימְתִי חַיִּיב לְלַמּוֹד עַד יוֹם
מוֹתוֹ: ה תְּחִלַּת דִּינוֹ שֶׁל אָדָם עַל תַּלְמוּד תּוֹרָה
וְאַחֵר כִּף עַל שְׂאָר מַעֲשָׂיו: